

Polsko-słowackie pogranicze ożywa i rozkwita dzięki unijnym funduszom !

Do tej pory zatwierdzono już dofinansowanie 49 projektów na łączną kwotę prawie 65,5 miliona euro (dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego).

Podczas dorocznej konferencji poświęconej współpracy transgranicznej, która odbyła się w Krakowie w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013 zaprezentowano kilka wybranych projektów, które otrzymały już dofinansowanie, a także odpowiadano na pytania beneficjentów i potencjalnych beneficjentów dotyczące podpisywania umów, szkoleń oraz kolejnego naboru. Jak poinformowała Iwona Brol, dyrektor Departamentu Współpracy Terytorialnej Ministerstwa Rozwoju Regionalnego **kolejny nabór wniosków rozpocznie na jesieni**. Z kolei **szkolenia** dla wnioskodawców, którzy już otrzymali dofinansowanie planowane są na **przełom lipca i sierpnia**.

Manuela Passos z Dyrektoriatu Generalnego Polityki Regionalnej Komisji Europejskiej podkreślała, że współpraca transgraniczna przyczynia się do rozwiązywania wielu istotnych problemów społeczno-gospodarczych, ochrony środowiska naturalnego, energii i transportu, a także stosunków międzyludzkich. W ramach współpracy regionalnej powstaje wiele znakomitych projektów, które przynoszą **długofalowe korzyści** zarówno mieszkańcom danego regionu, jak i turystom.

Elena Molnarova z Departamentu Współpracy Transgranicznej Ministerstwa Budownictwa i Rozwoju Regionalnego Republiki Słowacji podkreślała, że komunikacja, wzajemne zrozumienie i zaufanie, otwartość i kreatywność mają ogromny wpływ na współpracę transgraniczną. Szczególną rolę odgrywają mikroprojekty, czyli projekty „ludzie dla ludzi”. Nic więc dziwnego, że cieszą się wyjątkowym zainteresowaniem. W pierwszym naborze wpłynęło aż **490 wniosków mikroprojektów**. Tatry, choć z geograficznego punktu widzenia pozornie dzielą, to tak naprawdę zbliżają Polaków i Słowaków, gdyż są ich wspólnym dobrem i dziedzictwem narodowym.

Socjologowie ze szczególnej perspektywy spoglądają na zjawisko jakim jest współpraca transgraniczna, zarówno w skali mikro, jak i skali makro, podkreślała profesor Anna Karwińska, kierownik Katedry Socjologii na Wydziale Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. Współpraca transgraniczna to proces społeczny, seria zjawisk, które zachodzą z określonych przyczyn i mają konkretne skutki. Wiadomo, że każda ze stron ma swoje oczekiwania, chciałaby realizować wyznaczone cele, ważne jest czy są one jednoznacznie określone i ważna jest kwestia doboru partnera. **Kluczowe jest negocjowanie**. Partnerzy muszą być skłonni do podejmowania rokowań i do zawierania kompromisów. Niezwykle istotną rolę odgrywa **komunikacja**. Nie należy krzyczeć, lecz mówić, ale także słuchać. Istniejące różnice są szansą na otwarcie dialogu i twórczej konfrontacji. Mogą być siłą rozwojową, punktem wyjścia od interesujących rozwiązań. Wspólne rozwiązania mogą być bowiem znacznie lepsze niż rozwiązania przyjmowane przez poszczególne strony gdyby ze sobą nie współpracowały. Współpraca transgraniczna przyczynia się do budowania kapitału społecznego, odrzucania stereotypów, szowinizmu i nacjonalizmu, wzajemnego poznawania się w codziennych sytuacjach oraz budowania więzi kulturowych.

Siłą ekonomii jest umiejętność dezagregacji, czyli rozbijania złożonych zjawisk na cegiełki, spojrzenia z perspektywy. Zdaniem profesora Aleksandra Surdeja, kierownika Katedry Studiów Europejskich na Wydziale Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie nie trzeba specjalnie naciągać kategorii ekonomicznych żeby pokazać, że wiele z projektów zda test analizy kosztów i korzyści, czyli wygeneruje nadwyżkę korzyści nad kosztami jeśli chodzi o niemonetarne kategorie. Profesor zwrócił uwagę na tak zwany efekt granicy, który sprawia, że na obszarach, które powinny gospodarczo i społecznie ciążyć ku sobie, jest mało ruchu gospodarczego, mało ruchu osobowego i mało interakcji kulturalnych. Programy współpracy transgranicznej mogą więc być postrzegane jako próby interwencji publicznej w celu zmniejszenia siły efektu granicznego. Ekonomiczną wartość mają nie tylko projekty związane z infrastrukturą czy drogami, ale także projekty związane z dziedzictwem kulturowym. To tak zwana wartość istnienia i zachowanie nieistniejącej przeszłości i wartość opcji, czyli świadomość, że coś istnieje, że mamy wybór.

Podczas konferencji zaprezentowanych zostało kilka wybranych projektów, którym przyznano unijne dofinansowanie.

Związek Euroregion Tatry, „Spotkanie siedmiu kultur pogranicza polsko-słowackiego "Od Ladislava Mednyanszkeho do Jana Kantego Pawluśkiewicza”.

Pogranicze cechuje wyjątkowe bogactwo dziedzictwa kulturowego, które w ciągu wieków współtworzyli zamieszkujący te ziemie Polacy, Słowacy, Węgrzy, Niemcy, Łemkowie, Żydzi i Cyganie. Ślady tych kultur przetrwały w zabytkach architektury i sztuki, w bogatych obyczajach, folklorze i rzemiośle, w muzyce i języku. Celem projektu jest zachowanie unikatowych wartości kulturowych ukształtowanych przez wpływ siedmiu kultur oraz wykorzystanie wielokulturowości pogranicza do stworzenia nowych atrakcji turystycznych i kulturalnych. Planowana jest między innymi wystawa, która zahwyci wszystkich miłośników gór – wystawa najstarszych wizerunków Tatr utrwalonych na mapach, rycinach i obrazach przez artystów różnych kultur, a także Konkurs Sztuki Naiwnej i Art Brut Pogranicza.

Slovenska ornitologicka spolocnost/BirdLife Slovensko, „Ochrana ohrozenych vtacich druhov Ochrana Zapadnych Karpat” (Ochrona zagrożonych gatunków ptaków w Karpatach Zachodnich).

By w Karpatach śpiewało i ćwikało. Projekt przewiduje ochronę dwudziestu pięciu gatunków ptaków, które mają swe lęgowiska w rejonie pogranicza. To gatunki ptaków wymienione w programie Natura 2000, między innymi takie jak trzmiełodaj, orzeł przedni, orlik krzykliwy, sokół wędrowny, derkacz, puchacz, włochatka, zimorodek, krwawodziób czy srokosz. Program przewiduje stworzenie stref ochronnych wokół gniazd, naprawę gniazd będących w złym stanie oraz tworzenie sztucznych gniazd dla gatunków, które zagrożone są brakiem odpowiedniej ilości miejsc lęgowych. Projekt przyczyni się do poprawy edukacji ekologicznej oraz włączenia społeczności w działania związane z ochroną i poznawaniem życia ptaków.

Powiat Krośnieński, „Rozwój infrastruktury drogowej pomiędzy powiatem krosnieńskim, jasielskim i bardejowskim”.

Słowacja na wyciągnięcie ręki. Zły stan infrastruktury drogowej na pograniczu polsko-słowackim, niska jakość połączeń transportowych i komunikacyjnych sprawiają, że Słowacja, choć jest tak blisko, wydaje się być niedostępna. Budowa nowej drogi z miejscowości Nižna Polanka do granicy Rzeczypospolitej Polskiej, a po stronie polskiej przebudowa drogi powiatowej Krosno-Kobylany-Toki ma temu zaradzić. Obszar objęty projektem to dodatkowo rejon bardzo atrakcyjny pod względem turystycznym. – to Magurski Park Narodowy, najdziksze pasma górskie Beskidu Niskiego. Znajdują się tam uzdrowiska, zabytki wpisane na listę światowego dziedzictwa kulturowego UNESCO, skanseny, muzea, a także trasy narciarskie i rowerowe. Powstają również nowe, letnie trasy do zjazdów ekstremalnych.

Gréckokatolícke arcibiskupstvo Prešov“ Záchrana drevených chrámov na medzinárodnej drevenej ceste“(Ochrona drewnianych cerkwi na międzynarodowym szlaku architektury drewnianej).

Francja ma swój szlak zamków na Loarą, pogranicze polsko –słowackie będzie miało szlak drewnianych kościołów i cerkwi. Okazuje się, że umiejscowione na pograniczu karpackim cerkwie mają wiele wspólnych elementów, które dotychczas praktycznie były niedostrzegane. Celem programu jest ratowanie zabytków kulturalnych, zwłaszcza drewnianych zabytków sakralnych bez względu na ich przynależność religijną. Zewnętrznej i wewnętrznej renowacji poddanych zostanie szesnaście świątyń. Zamontowane zostaną w nich audio przewodniki w jedenastu językach. Wydawane będą samodzielne publikacje dotyczące poszczególnych świątyń, pamiątkowe pieczętami i mapa szlaku drewnianych zabytków. Powstanie też strona internetowa oferująca możliwość wirtualnego zwiedzania świątyń w 3D. Projekt przyczyni się do rozwoju kulturalnego pogranicza, żeby sąsiadujące ze sobą narody więcej wiedziały o sobie i o tym, jakie mają wspólnie skarby dziedzictwa kulturowego.

Vihorlatská hviezdáreň v Humennom, „Karpatske nebo-Rozvoj produktov cestovneho ruchu zalozenych na astronomii v regione polsko-slovenskeho pohranicia" (Karpackie Niebo. Rozwój produktów turystycznych związanych z astronomią na terenie polsko-słowackiego pogranicza).

Gwiazdy na unijnym niebie świecą jaśniej, a już na pewno więcej osób będzie je mogło podziwiać i korzystać z „gwiazdnej turystyki”. W ramach projektu Karpackie Niebo powstawać będą nowe obiekty astronomiczne, planetaria, szlaki, towarzyszące im zaplecze dydaktyczno-turystyczne, a także rezerwaty „ciemnego nieba”, czyli miejsca, które nie są jeszcze zanieczyszczone światłem. Tracimy ciemność, ciemne niebo jest tak samo potrzebne jak tlen. Projekt posłuży też jako inspiracja dla młodych ludzi, z których być może w przyszłości wyrosną wielcy naukowcy. Nie od dziś wiadomo przecież, że najlepsze inwestycje to inwestycje w młode pokolenie.

Gmina Miasta Sanoka, „Roztańczone pogranicze. Modernizacja infrastruktury kulturowej w Sanoku i Medzilaborcach”.

Zawiruj polkę przez nogę, zakręć koszonego z przytupem. Problemem, na który bezpośrednio odpowiada niniejszy projekt jest niewystarczająca infrastruktura kulturowa, mogąca eksponować, chronić i lepiej wykorzystywać dziedzictwo kulturowe pogranicza. To między innymi tradycyjne dla pogranicza polsko-słowackiego tańce pogórzańskie i podkarpackie. W ramach projektu rozbudowany zostanie Sanocki Dom Kultury i przeprowadzona modernizacja Amfiteatru w Medzilaborcach. Zorganizowane zostaną warsztaty tańców tradycyjnych dla narodowości zamieszkujących rejon pogranicza i tańców klasycznych. Finałem będzie wielki koncert w Sanoku.

Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie, „Opracowanie systemu informatycznego PLUSK dla wspólnych polsko - słowackich wód granicznych na potrzeby Ramowej Dyrektywy Wodnej i Dyrektywy Powodziowej”.

Jak racjonalnie wykorzystywać zasoby wodne w rejonach przygranicznych, utrzymać jakość wód i walczyć z zanieczyszczeniami? Bardzo istotne jest takie kształtowanie polityki wodnej w rejonach przygranicznych, by poprawić ekologiczny stan wód, a jednocześnie skutecznie chronić te rejony przed powodzią. Właśnie temu służyć ma system informatyczny PLUSK wspierający procesy koordynacji, zarządzania i gospodarowania wodami. Obszar projektu obejmuje na terenie Polski podęgień nowosądecki - zlewnię Popradu i Dunajca (do zbiorników Rożnów, Czchów) oraz zlewnię Czarnej Orawy, zaś na Słowacji Kraj Žyľiński i Kraj Presovský.

Bardzo dziękujemy wszystkim prelegentom i uczestnikom konferencji za udział i wkład w dyskusję. Mamy nadzieję na dalszą owocną współpracę.

Dr Ewa Ślęzak